

# SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

UDVARHELYMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI, SZÉPIRODALMI, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE, A MEGYEI GAZDASÁGI EGYLET, A SZÉKELYFÖLDI ELSŐ BAROMFITENYÉSZTŐ ÉS MÁR EGYLETEK KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és osültörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külsősek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi előljárók egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefon

Egy példány 10 fillér.

Telefon

FÜSZERKESZTŐK:

**Dr Gyarmathy Dezső,**

földbírtokos.

**Dr Kállay Tamás,**

orsz. képviselő.

**Dr Hinléder Fels Ernő,**

orsz. képviselő.

**Dr Pál Ernő,**

ügyvéd.

**Dr Viola Sándor,**

ügyvéd.

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS: **Fülei Sz. Lajos.**

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 15. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért, más hirdetések olcsó árszabás szerint. Nyílt-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. szám.

## A székelyegyleti takarékpénztár bünpere.

Teljes öt napig tartott a bünper, mely pénteken, az estéli órákban ért véget a székelyudvarhelyi kir. törvényszék főtárgyalási termében.

Ugron Gábor és köztisztviselők álló társai voltak a vádlottak. Olyan illusztris társaság, amilyent soha sem láttunk még büntető bíróság előtt. Mindnyájan olyan emberek, kik már foglalkozásukból kifolyólag is becsületességet, tiszta lelkiismeretet hirdettek egész életükön át. Társadalmi állásuk, mindnyájunk előtt ismert életmódjuk tehát már eleve kizárja azt, hogy családságot feltételezzünk róluk, avagy pláne: tudva rossz ultra térjenek.

A törvény előtt azonban mindnyájan egyenlők vagyunk. Az igazságszolgáltatás mindenkinek egyforma. A büntető bíróság nem tekint és nem tekinthet rangot és állást; ott csak az igazság imponál, amely előtt kalapot emelnek s a mely bírósági termekben feltétlenül él és uralkodik — mindenki számára egyenlő mértékben.

Valóban ez a fórum volt méltó azokhoz a tekintélyes „szabaddal levő vádlottakhoz“, akik fölött öt napon át törvényt ült városunk királyi törvényszéke.

A bírósági ítélet kihirdetésére a teméntelen anyag felhalmozottsága miatt sor még nem kerülhetett. De a társadalom, az élő lelkiismeret, melyet §-ok nem korlátozhatnak: immár ítél. Meghozta a verdiktet, mely a jóhiszemű, becsületes „vádlottak“-ra felmentő...

Felemelt fővel távoztak és méltán távozhattak az öt napos tárgyalás után a „vádlottak“, habár a bíróság ítéletét még nem hallhatták, sőt nem is sejtették. Mert hiszen az ítélet kihirdetése folyó hó 29-én d. u. 5 órakor történik meg. Mindnyájok ajkáról egy hála soha lebbent el: tiszta a lelkiismeretem, bűnös nem lehetek...

De hát ki a bűnös? Hiszen egy virágzó közgazdasági intézmény romba dőlt! Ezek és ezrek megtakarított fillérei odavesztek, elnyelte az örvény. Elpusztult Ugron Gábor milliót felülhaladó vagyona; semmivé váltak az egyházi és közalapok, megrendült a szegény székely nép élete; koldusbotra jutottak sok százan; kiürült a tárház, elfogyolt belőle még a mindennapi kenyér is.

Ki a bűnös!? Nem kell annak kutatni soká, aki végighallgatta, figyelemmel szemlélte az öt napos

tárgyalást. Ott van a mindent megrentő kaján irigység, a hatalomra vágyó önző gazság, mely semmitől sem irtózik, hogy bűnös célját elérhesse.

1901 szeptember első felében a „Wiener Handelsblatt“, a bécsi hitelezői védegyelet hivatalos lapjában azt a hazug hirt bocsátották közre, hogy Ugron Gábor Budapesten a csőd elrendelését önmaga ellen kérte. A passzívát két millió koronára becsülték Ugron jóakarói ugyanazon hirben.

Udvarhelyvármegye területén már akkor szinte köztudomásu dolog volt, hogy Ugronnak félmilliót meghaladó adóssága van a székelyegyleti első takarékpénztárnál, melyet a nép egyszerűen „Gábor ur bankja“-nak nevezett. Hiszen Ugron Gábor alapította és annak révén az egész vármegye kiscgazdái közel egy negyed száz évig boldogultak.

Mindenki megrémült a csőd hírtől, mert Ugron Gábor és a székelyegyleti takarékpénztár egy fogalom volt e vármegyében. Mindenki tudta, hogy ha Ugron bukik, maga után rántja a bankot is. Tehát egyszerre mondták fel a betéteket, amit természetesen az adott viszonyok között a pénztár kilábalni nem tudott — és így önként következett be a katasztrófa, melyet elkerülni nem lehetett s a melyért Isten és emberek előtt, csakis azok lehetnek felelősek, kik a gaz merényletet ördögi módon kiesztették és akiket emberi törvény — sajnos — nem büntethet, mert kellő biztonságban vannak elvont, sötét oduik körében...

Ez a rövid és igazi története a szörnyű katasztrófának, melyet öt hosszú napon át oly lelkiismeretes buzgósággal keresett, kutatott a független bíróság, az igazságszolgáltatás szent nevében.

Ennek az alapján békült ki a közvélemény azon emberekkel, kik négy éven át hordozták szegényfoltját a mesterségesen elbuktatott takarékpénztár veszteségeinek; hallották átkait, tapasztalták gyűlölségét a sötétségben tapogatózóknak.

Főlemelő, megható volt Edvi Ilés Károly büntetőjogi fejtegetése, melylyel kimutatta a közvadás álláspontjának tarthatatlanságát. Magyarázta a törvényt annak leghivatottabb interpretátora, kinek véleményére maga a kir. Kuria is hivatkozik.

Egy pénzügyi bukása a társadalomra mindig a legélelkebben hat — mondja Edvi. Mindenki keresi a bünbakt. Legritkábban gondolnak

az emberek oly körülményre, mely az intézet romlását valósággal előidézte és a melyet a vezetők el nem háríthatnak. Mindenki megdöbben és azt hajtogatja: bünbakt lenni kell. Ez elől természetesen a vádhatóság nem zárkozhatik el. Megteszi a törvényben előirt kötelességéből kifolyólag vádindítványát. Ilyen esetben aztán a bíróságnak kell helyt állnia, hogy csalhatatlan bizonyossággal kiderítse, kit v. kiket terhel vád. A törvény vonatkozó szakaszai megadják erre a feleletet minden esetben. Csak helyes felfogással kell magyaráznunk. A csalárd bukás esetéről van most szó. Ezt a btkv. 414. §-ának pontjai határozzák meg. A csalárd bukás oly cselekmény, mely nagyon is egyéni és többek által egyszerre való elkövetése, alig tétélezhető fel. Annál kevésbé állhat fenn a jelen esetben a gondatlanság, hiszen az igazgatóság az ügyeket, a felügyelő bizottság ellenőrizte.

A csalárd bukás okvetlen feltétele a hamis könyvek vezetése, egyes hitelezők célzatos megkárosítása és a bukásnak oly célból való előidézése, hogy az illető magának azzal hasznot szerezzen. Ilyen esetről most szó sem lehet.

A bünesetek krónikájában oly esetet nem tud, hogy ehhez hasonló ügyben valakit csalárd bukás címén elítéltek volna. Inkább büntetőjogi szempontból fejtegeti a btkv. 414. §-át s kimutatja, hogy annak egyetlen szava sem terhelheti Ugron Gábort és az igazgatóság tagjait. Hivatkozik a vizsgálat adataira s bebizonyítja, hogy a közvadás egyetlen pontja sem állhat meg a törvény szerint, mert a bukás okai olyan tényezők, melyeket itt felelősségre vonni nem lehet.

Az elhangzott tudományos értekezés hatása alatt állott mindenki s még Csiki László főügyész-helyettes is sietett gratulálni az ország legelső büntető jogtudósának.

Délután 2 órakor ért véget a teljes két óráig tartott védőbeszéd, melyet Csiki főügyész-helyettes sok tudással előadott másfélórás védőbeszéde előzött meg.

D. u. 4 órakor folytatódott a tárgyalás. Ekkor Dr Szacsay Gyula monddta el tartalmas, formás védelmét Embery Árpád érdekében. Edvi jogi fejtegetése után kevés vagy semmi mondanivalója sincs. Elfogadja azokat védecétre nézve. Csupán az ügy történelmi érdekét kívánja megvilágosítani. Itt elmondja kezdettől végig Embery önzetlen működését s hogy

ebből kifolyólag mily anyagi veszteségeket szenvedett. Tisztán Ugron Gábor politikai üldöztetését tekinti ő is a bank bukásának. E miatt pedig negyvenhat hónap óta le van foglalva fizetésük a vezetésben résztvevő tanároknak, kik az intézetnél elfoglalt tisztségekre egyházuk és iskolájuk vagyonának ellenőrzése céljából vállalkoztak.

Majd Jánosi Gyula ügyvéd szólalt fel Bod Károly érdekében. Utána pedig Dr Kégl, Eötvös Károly kiküldötte védelmezte Jánosi Péter, Gönczy Lajos és Olasz Gyula igazgatósági tagokat. Magas, tüzzel monddott beszédében — mit később elnöki rendreutasítás után visszavont — a vád megindítását is politikai manővernek nevezte. Egy igazgatósági jegyzőkönyvet pedig „ravasz fondorlattal kiesztelt irománynak“ monddott. Majd szavait Csiki László felszólására kimagyarázta és agyba-főbe dícsért főügyészt, törvényszéki elnököt s mindenkit, kik a dícséretet ugyan megérdemelték, de nem várták.

Dr Kovácsy Albert ügyvéd Gáspár Balázs felügy. biz. tagnak volt a védője. A kir. kuria ítéletére hivatkozik, mely szerint azon cégtag, ki az üzletvezetésben nem vett részt, nem büntethető. Majd a keresk. törvénnyel bizonyította védecének ártatlanságát.

Kovács Dániel tanár nem bizott meg ügyvédet, mert amugy is tudja, hogy napnál világosabban áll az ügy. Meg van győződve, hogy felmentésük végett a törvényen nem kell semmi erőszakot tenni. Különbben is annak idején a törvényszéktől a felszámolást közgyűlési határozat szerint kérték. Ezt a törvényszék nem engedélyezte. Felfolyamodtak a kir. táblához. E közben a esődöt kérte egy betevő, holott 2—3 nap mulva a kir. tábla a felszámolást törvény szerint engedélyezte. Ha hibások lettek volna, a tábla a felszámolás engedélyezésébe nem ment volna bele. Bárki tegye szívére a kezét s mondja meg, hogy valamelyikük a bukásból hasznot kapott-e? Kéri felmentését.

Varga Sándor igazgatósági és Nagy Ferenc felügy. biz. tag csatlakoznak az előbbie véleményéhez. Gál Sándor pedig kimutatja, hogy ő a közgyűlés összehívását is indítványozta s így a törvény által előirt kötelességét mindenkiben teljesítette.

Végül Ugron Gábor élt a zárszó jogával egy elragadó, igaz szívből jött beszédben; összegezván az öt napig tartott tárgyalás eredményét. Elmondotta, hogy édes atyjától 240 hold birtokot örökölt és fáradságos

munkálkodásával azt 6000 holdra szaporította. Fényes ipartelepeket létesített. Huszonhét évi folytonos munkássága jogot adott arra. Hiszen míg más kávéházban, kaszinóban, vendéglőben élvezeteket keresett, addig ő éjjel-nappal fáradhatlanul dolgozott. Nem fecsérelné el tehát vagyonát. Bátran vette kezébe az idegen pénzt is, mert azt ingatlanokba fektette. Sőt saját személyes keresetét is, mely évi 20.000 K volt, felerészben üzleti felszerelésekre fordította.

Ha szándékosság vezeti, akkor nem így cselekszik, hanem külföldi papírok vásárlására, avagy más elérhető értékekbe fektette volna a kezéhez kapott pénzeket. De e helyett vagyonát folyton szaporította. Soha sem látott marhaállományának jegyzékét pedig szó nélkül átadta és azután utazott el akkor is, midőn megrágalmazták, hogy a végrehajtás elöl megszökött. Ugyan kinek tűnt volna fel, ha 1901. évi termését gyorsan eladja és annak értékét megtartja? Láthatatlan kéz működött elene akkor is, mikor munkáit Almakeréken ellene felizgatták. Nem politikai vagy nemzetiségi akna volt-e ez, hogy a magyar kézben levő birtok a szászokhoz jusson? Aljas, gyalázatos felfogás lett volna tőle, ha elidegenítési szándék támadt volna benne és ellenérték nélkül vett volna igénybe a pénztártól csak egy fillért is. Bűnsnek nem érzi magát s kéri teljes felmentését.

Ugron után Embery Árpádnak kellett volna önvédelmi jogával élni, azonban nem tette Ugron után ez főlöszleges is lett volna, hiszen ő is, mint mindannyian, egy hajóban evezett Ugronnal, kinek ha sikerült — amint tényleg sikerült — ezt a hajót a zajongó habok elöl az igazság révébe vezetni, úgy partra száll. Tény az, hiszen a közvélemény is tudta akkor, tudja ma is, hogy megtett mindent, ami emberileg tehető volt ennek a jobb sorsra méltó takarékának érdekében; egy év alatt többet tett, mint összes elődei, kiknek mu-

lasztásait pótolta. Ő arról nem tehet, ha fait accompli találkozik, mikor az ügymenetre már befolyhatott. Ha egy hid pilléreit a szű rágni kezdi, az a hid összeomlik, akár Embery, akár az igazságügyi miniszter lép rája. Szökhetett volna ő is, mikor a bajt látta, nem tette, férfias önérzete nem hagyta. Az igazi katonát nem a békés idők gyakorlata, hanem a harc karakterizálja.

Maradt, áldozott időt, pénzt, egészséget, kockára tette felesége vagyonát, tehát aktív követelést nem átengedett, mivel a vád illette, hanem magán vagyont épen a közvagyonnak adott; átszenvedte a kritikus napok és hónapok összes kálváriáját, hordozta a esődbekergetés igaztalan súlyának összes következményeit s így ártatlansága tudatában nyugodt lélekkel bocsáthatja sorsát a bírák böles ítélete alá.

Tartozunk az igazság érdekében kijelenteni, hogy Dr Lengyel József igazgatósági tagot és Ugron János aligazgatót tárgyalás közben a bíróság felmentette, mivel közvadász a vádat ellenük elejtette.

Záradékol — miután az összes érdekelt felek elállottak felszólalási joguktól és az elnök kérdése után sem volt mondani valójuk — Dr Bodolla Gábor elnök a tárgyalást befejezettnek nyilvánította és az ítélet kihirdetésére folyó hó 29-ének d. u. 5 óráját tűzte ki.

Az elnököt és a folyton közreműködött Dr Harmath Jenő, Mihály János és Dr Voith Gerő tvsz. bírákat, valamint Csiki László főügyész helyettesét megéljenezte a természet zsufolásig töltött közönség.

## A politikai helyzetről.

### Az a bizonyos mellény.

Deák Ferenc figyelmeztette Schmerlinget a 60-as években hibás politikájára, a rosszul gombolt mellényhez hasonlítva, melyet föltétlen ki kell gombolnia, ha célt akar érni. Schmerling a gombok levágásával fenyegetőzött, de bizony Deák taná-

csát kellett kövenie t. i. elöl kezdve politikáját, az erőszakot mellőzve, az alkudozás terére lépni.

Alig félesztendeje, hogy ő Felsege a koalíció vezéreiből kihallgatásra hívta. Erdménytelenül, mert Kossuth és társai egyenként kimutatták, hogy az ő követelésök a nemzet követelése. Ezek a nemzet életföltétele, a nemzet vele született jogai. A nemzet vezérei mellőztették, a kormányzás vezetésével megbízott továbbra is Tisza, a mindenre vállalkozó államférfi, Bécs engedelmes embere, a kisebbség vezére. Mert bár elősmerték, hogy a többségnek kell kormányt vállalnia, de nem ösmerték el, hogy a többség saját önálló programját megvalósíthassa. Tiszát hagyták a kormányon, mert bizakodtak a koalíciós többség szétbomlásában. És mikor ezen számítások szertefoszlottak, erőszakot kíséreltek alkalmazni. Kinevezték Fejérváryt az ő szemét népével. Ez sem sikerült, mert alkotmányunk nem királyi adomány, hanem a népben gyökerezik, alulról fejlődött felfelé, tehát ép ezért sem elvet, sem vezetőt nem fogadott el e nemzet, melyet felülről küldöttek neki.

A história tanúsága szerint várjuk a fokozatos erőszakot, vagy a bemázolást. Ezt is jelezték Zichy János, avagy Széll Kálmán közbevetésével. De a nemzet, sőt bátran mondhatjuk Fejérváry báró meglepetésére a rosszul gombolt mellényt kigombolták újlag. Legujabb híreink szerint a király a koalíció vezéreiből közül, Fejérváry mellőzésével, Kossuth Ferenc közvetítésével együttes kihallgatásra meghívta 23-án d. e. 10 órára Kossuth Ferencet, Andrássy Gyula grófot, Bánffy Dezső bárót és Zichy Aladár grófot.

Ott vagyunk, a hol ezelőtt 6 hónappal. Vezéreiből kihallgatáson, jobban mondva tanácskozáson vesznek részt, mert együttesen jelennek meg a király előtt, együttesen teszik meg előterjesztéseiket és

arra a király nyomban nyilatkozik. Törvénykönyvvel kezökben fogják kimutatni, hogy a király engedése a nemzet erősítése, de nem egytaltal a királyi tekintély csorbitása, kisebbítése, sőt a király, és nemzet egyetértése a királyi fény emelése, a trón biztosítása.

A nemzet feszült érdeklődéssel várja vezéreiből ténykedéseinek sikerét. Megbizik vezetökben és bár várja a bonyodalom befejezését, de inkább eltűr akár évtizeden keresztül húzódo válságot, mint szégyenletes békét.

### Üröm az örömben.

Hireink a legmesszebb menő békét és nemzeti sikereket hirdetik, de hogy az optimizmus tul ne áradjon bennünk, egyik bécsi újság azt bocsátja világgá, hogy ő Felsege a gasteini vasut megnyitása alkalmával a következőket mondotta Sylvester osztrák képviselőnek: „Önöknek most mindannyioknak segíteniek kell nekem. Támogatniok kell engem. *A hadsereg szétválásába soha, de soha nem fogok beleegyezni.*“

Tehát szembe akarja állítani e szerint a hir szerint Ausztriát Magyarországgal. Az abszolutizmust, törvénytiszteletünkkel, alkotmányunkkal.

Ha ez valónak bizonyul, úgy a vezető egyének csak azért jelennek meg a király előtt, hogy közvetlen szájából hallják a nyilt abszolutizmus behozatalának kijelentését. De reméljük a legjobbat, mert a béke és kibontakozás bár a nemzet előnyére is szolgál, de legnagyobb előnyére a koronának és az annyira feltett nagyhatalmiságnak.

### Apróbb körtünetek.

Gautsch báró osztrák miniszterelnök, kifejezése szerint, a Magyarországhoz való viszonyra vonatkozó kérdésekben a parlament pártjait fogja maga köré csoportosítani, mely tényleg egyetlen közeledési pont az osztrák pártok között és hazánkban akad nem egyes, hanem párt, mely

## A „SZÉKELY-UDVARHELY“ TÁRCÁJA

### Valamikor régesrégén . . .

Te voltál a lelkem álma,  
Te voltál a kívánságom, —  
A te két fekete szemed  
Volt az én egész világom.

Szerelmemről, boldogságról  
Beszélt ez a két szem nékem,  
Valamikor, régesrégén,  
Ott a csöndes faluvégén . . .

Hej ki hitte volna akkor,  
A mi megtörtént azóta,  
Hogy a szived, hogy a szavad  
Megváltozott, mint a nóta!

Hogy az a két fekete szem  
Hazugságot beszélt nékem,  
Valamikor, régesrégén,  
Ott a csöndes faluvégén . . .

*Chalupka Rezső.*

### Az asszony.

A „Székely-Udvarhely“ eredeti tárcája.

Írta: **B. Bagossy Kálmán.**  
(Folytatás és vége.)

Mikor Julesa asszony heves kifakadásai után egyedül hagyta férjét a szobában, Baranyi Péter sokáig ült ott vergődve, tépelődve; s a mikor végre megérkeztek illő és alkalmas érzései, gondolkozni kezdett fele-

sége szavai felett: Hát lopjak? Meglopjam azokat, a kik jót tettek velem, a kik nem engedtek elpusztulni, hanem kenyeret adtak, a mely ugyan elég száraz, de hát mégis csak kenyér . . . Lopjak? Belevessem magamat a gyalázat fertőjébe, hogy mindenki utálatlalt vegye szájára nevet; hogy messziről kikerüljenek, ha meglátnak, mint egy elvetemült gonosztevőt, a ki rejtegetve s mégsem titkolhatva viseli a ghetó bélyegét? És ő el tudná viselni azt, hogy férje, gyermekeinek atyja becsstelen? El tudná viselni azt a vádat, a mit azok a megkárosítottak rám kiáltanak s a mely velem együtt őt is éri. De hát mit tegyek? Ez a pénz valóban kevés és az asszonynak sok kell s ha nem kerül, még elemésztj magát és ezt nem tudnám elviselni. Ejh, de mit tündöm rajta?! Ő mondta s ha nem számolt a következményekkel, ám lássa! Igen! Lopni fogok! És mind jobban megerősödött benne az az elhatározás, hogy felvirágoztatja családját, habár bűns uton is. Áltatta magát, hogy hátha nem veszik észre; hátha ő azt senkitől sem sejtve használhatja fel s mikor majd ezáltal jólétre tesz szert, visszaadhatja kamatosan azt a pénzt.

Bevárta, míg besötétedik, aztán megcsókolta gyermekeit, megcirógatta feleségét. „Ne busulj asszony! Lesz pénz, mint a polyva s azok a porontyok nem sivitanak többet étel után és neked sem kell rongyoskodnod!“ És rátéve kezét a kilincsre, kilépett az éjszakába . . .

Ott künn koromsötétség volt, de ő azért haladt előre, mint a kinek szeme már hozzá van szokva a homályhoz; tagjaiba hatványozott erőt öntött a kapzsi vágy úgy, hogy mikor az alacsony házak egymásután maradoztak el mögötte s kiérkezett a főutcára, megdöbbenve vette észre magán, hogy ő, ki eddig a becsület példányképe volt, most becsstelen akar lenni.

Szívében egy-egy pillanatra feltámadt a tisztesség tiltó szava, de mindannyiszor rá gondolt az éhező három gyermekre, a rongyos részeseges feleségre, a düledező viskóra és elfojtotta a lelkiismeret szavát . . . És ment tovább, sóvárogva, határozott léptekkel a hidegben, éjszakában, s mikor elérkezett ahhoz a magas, komor házhoz, beosont, hogy azután egy pár perccel később tömött zsebekkel, kielégített vágygyal jöjjön ki onnan. Nem gondolta, hogy

ő a legnagyobb vétket követte el, mikor jötevéjének szobájába belopózva annak értékpapírokban fekvő vagyonát lopta el; nem gondolt az isteni és emberi igazságszolgáltatásra, mely előbb, vagy később utól kell, hogy érje, hanem kaján örömmel futva-futott ki a városból; az első véték elkövetése minden jó iránt fásulttá tette azt az elébb még becsületes lelket . . .

Kábultan lökte be az ajtót, mikor hazaérkezett és bizonyos önelégültséggel tette le a lopott kincset virrasztó felesége elé, az asztalra, miközben többször is ismételte: „Pérez! pénz! . . . sok pénz! . . . Veszünk házat, kertet, új kalapot, köntöst neked, új kabátot, új csizmát nekem és új ruhát a gyermekeknek.“

Felesége megkérdezte tőle: „Honnan vetted, kit öltél meg érte?“ — Mire ő szájára tette kezét és halkán, alig érthetően suttozta: „Psz! . . . Loptom! . . .“

Másnap az asszony nem ment a korcsmába és Baranyi Pétert is hiába várta gazdája. A gyermekek kócosan, piszkosan futkostak az utcán s úgy délfele kiszivárgott egy hir abból a nádfedeles viskóból és lassan, lassan szárnyat bon-

a multakban támogatója volt az osztrák érdekeknek.

E párt legfőbb ékessége, Tisza gróf, Nagyváradon, a biharmegyei közgyűlésen, a nemzeti ellenállást »ártatlan mulatságnak«, »szájhösködésnek« nevezte. Az alkotmányunkat letiporni, törvényeinket kigunyolni, kijátszani segítő jeles államférfi így kiált fel: »Az ország ezredéves alkotmányát nem szabad lábaink alól kirugni«. Láttál-e édes magyarem pocsolyában békát, mely a holdat szidalmazza? Ha nem láttál, tekintsd Tisza grófra és fogalmat alkothatsz magadnak róla.

Fejérváry állítólag október 10 éig vezeti a kormányzást és a három évet kiszolgált katonák ez ideig nem lesznek elbocsátva, a tisztek nem kapnak szabadságot. Ezelőtt két évvel hasonló viszonyok között több rendű ellenállás és ezt követő bebörtönzés volt észlelhető, most az öreg bakák halotti csendességgel várják október 1-ét, csupán vészjósló tekintetök árulja el benső gondolkozásukat.

A politikában szélcsend uralkodik, melyet vagy állandó szép idő, vagy vihar szokott felváltani. Mikor derül nemzetünknek?

## A hét története.

Az állandónak látszó válság dolgában most nevezetes fordulat állt be; a király is, a koalíció is immár meggyőződve látszanak lenni, hogy az eddigi csapáson haladva nem lehet a kibontakozás elé érni. A koalíció ugyan elveiből nem enged, mindazonáltal tagadhatlan, hogy szívesen fogad el tiszteletes és követelményeivel összeegyeztethető kompromisszumot, a mely egyuttal fedné a nemzet jogos kívánságait. A király meg igyekszik módot adni a kölcsönös megérthetésre, együttes kihallgatáson fogadta a koalíció vezéremberit: Kossuth Ferencet, Bánffy Dezsőt, Andrassy Gyulát és Zichy Aladárt. Meglátjuk, hogy ez a közvetlen érintkezés közelebb

tott: „Baranyi Péter a reggel meghalt! . . . Lopott az elmúlt éjszaka, nagyon sokat lopott és az a mindig becsületes ember ezt a becstelenséget nem tudta túlélni. Meghalt! megölte a lelkiismeret kinzó furdalása!

És eljutott a hír a városba is. Eljutott megkárosított gazdájához, ki önkénytelenül is felsobajtott halatára: „Szegény! hát mégsem tudta elkerülni a méltó büntetést; utól érte a földinél erősebb égi igazságszolgáltatás karja“. Eljutott az öreg Baranyihoz is, ki tört szívvel zokogta: „Bekövetkezett! . . . Bűnre csábította, megölte az az asszony!“ . . .

A részeges furia pedig benn volt a rongyos viskóban, férje holtteste mellett; nézte hosszan, gondolatok nélkül azt a viaszszzerű, sárga arcot, s a mint nézte, a régi fásultságot lassan-lassan elüzte szívéből a megbánás fájdalma, a gyötrő fájdalom, hogy ezt az embert ő kergette a sirba és ő fosztotta meg a gondos atyától azt a három gyermeket, kik most az utcára kidobva rimázkodnak egy falás kenyérért, árván, kócosan, piszkosan . . .

hozza-e a már-már elviselhetetlenné vált válság megoldásához?

Bécsben most a nemzetközi munkásbiztosítási kongresszust tartják meg, melyen a magyar kormány is képviseltette magát. A munkásbiztosítás üdvös eszméjét szolgáló nagygyűlésen különösen a biztosítás egyszerűsítésére és általánosítására irányuló intézkedéseket vitatták meg.

Veszedelemes jellegű lázadás tört ki Csurog bács megyei községben a réti földek bérbeadása miatt, mely alkalommal a községi lakosok és a kirendelt csendőrség között véres összeütközésre került a dolog. A köznép jogokat formál a földhöz, azt sajátjának tekinti s nem akarja megengedni, hogy a községek hasznosítsák. E miatt volt a lázongás, mely számos súlyosabb természetű megsebesítés után, a lázongó főkolompokok letartóztatásával ért véget.

A tűz, mely néhány nap előtt községeket pusztított, most az erdőt borítja lángokba. A Sepsiszent-György melletti Zágon községhez tartozó 1200 holdas erdőt csaknem egészen elhamvasztotta és a kárt eddig még megközelítőleg sem lehetett megállapítani. Ennél azonban még sokkal nagyobb tüzvész dühöng a Herkules-fürdőt környező erdőségben már hetek óta. A 30 hektárt meghaladó lángoló erdőnek fojtó füsttömege a szobákba is behatol és szinte lehetetlenné teszi a fürdőhelyen való tartózkodást. A mentésre kirendelt katonák közül sokan pórul járnak. Legutóbb a tűz által megglazult mézsziklák több katonát maguk alá temettek. Kettő azonnal meghalt, egy a halállal vívódik, három súlyosan és tizenegy katona könnyebben megsebesült.

A hirhedt Zigány-ügy mind posványosabb lesz. Letartóztatták Zigány védőjét s a rendőrségnek e flagrns törvénysértése fellázította a közvéleményt. Az ügyvédi kamara is állást foglalt e rendőri tulkapás ellen. Nyilvánosságra jutott végül báró Bánffy Dezsőnek Zigányhoz intézett levele, melyet olybá interpretált a rendőrség feltüntetni, mintha Bánffyra nézve kompromittáló lenne. A levél nyilvánosságra hozott szövegéből azonban ép ennek ellenkezője tűnt ki.

A székelyudvarhelyi törvényszéken mostanában tárgyalják a székelyegyleti takarékpénztár csődügyével kapcsolatos bűnpórt. A marosvásárhelyi ítélőtábla az ügyészség felelősségére Ugron Gábor elnökgazgatót és társait csalárd bukás büntetésében mondta ki bűnösnek. A vádlottak a tárgyalás folyamán politikai hajsza következményének tulajdonítják a pör megindítását és ártatlanoknak vallják magukat. Feszült érdeklődéssel várják az ítélet kihirdetését, melyre a jövő héten 29-én, kerül a sor.

Szenzációs letartóztatás történt a héten. Kreutzer István ügyvédet sikkasztás és váltóhamisítás miatt köröztette a rendőrség. Egész sereg váltót hamisított, állások ígéretével hiszékeny emberektől kicsalt kisebb-nagyobb összegeket, reábizott pénzeket saját céljaira használt fel s e bűnös manipulációit évek óta üzte. Most maga jelentkezett a rendőrségen, hol természetesen azonnal letartóztatták.

Nagy érdeklődés mellett tartottak meg a napokban egy esküdtszéki tárgyalást a miskolci törvényszék előtt. A vádlott Varga Elemér üzletvezetőségi tisztviselő volt, aki hivatalnoktársára Kertész Károlyra rálőtt és karján súlyosan megsebesítette azért, mert egy kölcsön után uzsorakamatot szedett és anyagi romlásba döntötte. Az esküdtek a vádlottat nem bűnösnek mondták ki, mire a törvényszék, a közönség nagy meglepedésére, felmentő ítéletet hozott.

## „Székelyek és oláhok“-hoz.

Viszontválasz a „Székely-Udvarhely“ 69. és 70. számaiban megjelent válasza.

(Folytatás és vége.)

Majd feljajdul igen t. cikkíró ur, hogy „mi lenne a székely népből, ha Románia nem adna török buzát, cselédeinknek jó fizetést és napszámot?“ Egyáltalán szomorú jelenség az, hogy a székely nép kénytelen kivándorolni Romániába, mert mint tudjuk, hogy ott elveszti nyelvét és nemzetiségét. Nem úgy mint az oláh, mely itt nálunk nemcsak hogy megőrzi faji jellegét, de oláhosít is. Romániában a legutóbbi népszámlálás szerint 50 ezer magyar él. Lehet, hogy cselédeinknek „jó fizetést“ adnak és napszámot, de mit követelnek érte cserébe? A testét és lelkét. Jó ára van a „Hungára“-nak, mint a székely leányokat nevezik, meg is telnek vele az „odos“-ok, nagyobb részük el is pusztul. A férfi cselédek pedig idő múltán oláhokká válnak. Nem kérünk az ilyen humanizmusból. Hogy török buzát ad a székelynek, nos, ezt se adja ingyen. Mindenki ott vesz buzát, ahol akar, s mivel Románia esik Erdélyhez legközelebb, tehát ott szerzi szükségleteit, ha neki nem terem. Ami pedig azt illeti, hogy a székelyek házakat, birtokokat vesznek román pénzből, vagy amerikai dollárokból, az dicsérendő dolog és a székelyek élelmességére vall. Azonban ezek is csak „sporadikus“ esetek, biztosítom az esperes urat, hogy többen vándorolnak ki és pusztulnak el, mint ahányan itt a Székelyföldön házat vagy birtokot vesznek.

Fürdőinkre mindig jártak a bojárak, hát ez talán érdem vagy kegy? Hisz a külföldi fürdőkön csak ugy hemzseg a magyar, vajjon a külföldiek elismeréssel vannak-e ezért irányunkban? Jól teszik, ha a bojárak idejönnek, hisz nagy részük egészségi szempontból teszi azt, meg olcsóság szempontjából is, lévén elsősorban erdélyi fürdőink páratlan hatásuak, másodsorban — tapasztalatom szerint — jóval olcsóbbak, mint Mehádia, vagy más hazai fürdő. Ha véletlenül hallják vagy olvassák a székely lapokban, hogy „műveltségük nincs, erélyük, vitézségük semmi, stb.“ lehet, hogy megbotránkoznak. De vajjon nem kellett-e és kell-e még ma is eleget hallanunk ellenünk államfentartók ellen az oláh sajtóban. (Nehogy a román nemzet sajtóját értse megint alatta.)

Választíró ur Mihály vajdáról is tesz említést, kihez elvitték Báthory András fejét. A biborost a székelyek ki nem állhatták kegyetlensége miatt, ezért ütötte agyon Székely Ördög Balázs. Hogy a kegyetlen szívű Mihály vajda a véres fő láttára meg-

sajnálta a bibornokot, csak kötelességének tett eleget, mivel Báthory Andrásnak hűségét esküdött. Azonban inkább lelkiismeretbeli furdalásai lehettek, mert hűségesküjét megszegve, ő volt az, ki Rudolf király biztatására a székelyeket fellázította és Báthorynak Szében mellett lealázó követeléseket tett s a fejedelmet, vele csatára kelvén, a halálba kergette.

Büszkén vallom magamat csiki származásúnak, s bár hivatásom jelenleg a székesfővárosba költ, lelkem a havasoktól koszoruzott hazám vadregényes tájain borong. Nagyon jól tudom, hogy van emléke, mely gyászos emlékek: 1764-ben Mádéfalvánál, a történeti igazság kedvéért csak annyit említek fel, hogy Bukow a székelyek hóhéra embertelen gyáva mézszárlása nem egyedül a fegyverfeladásban, hanem a katonaság és polgárság közötti régebbi keleti torzsalkodásban keresendő. A mint ugyanis a török-tatár-oláh betörések gyakoriak kezdtek lenni, s ezt a szék lakossága képtelen volt megakadályozni, a fejedelmek némelyike és azután a kormányzók katonaságot rendelt a szorosok őrzésére, s minthogy a katonák mind követelések lettek, a surlódások egyre fokozódtak, s azután Mádéfalvánál az ártatlanok felkoncolásával, a védtelenek indokolatlan zaklatásával és üldözésével végződtek. Tehát itt se lehet mindenben a székelyt okolni. Az se áll, hogy a székelyt a német tanította meg a fegyvergyakorlatra. Hisz a székely ugyiszólván 1848—49-ig folyton harcban állt, folyton háboruszkodnia kellett s a hazát oltalmaznia. Gyakorlottabb volt ő a fegyverfogásban, mint Puchner vagy elődjeinek összes zsoldos pribékjei.

Választíró ur kérde, hogy Székelyföldön melyik magyar községet oláhosították el az oláhok. Hosszu lista volna ez uram, mert tudomásom szerint Csik-, Udvarhely- és Háromszék megyékben nem kevesebb, mint 150 azaz egyszázötven magyar községbe fészkelte magát az oláh, holott annal előtte 40—50, sőt 30 évvel ezelőtt még hire se volt neki. Statisztikával bizonyítok. Csikmegyében van 98,861 magyar, 384 német és 15 ezer oláh, tehát a lakosság 12,8 százaléka. Háromszék megyében 130 ezer lakos közül 110 ezer székelymagyar, 17,500 oláh, vagyis 13,4 százaléka, van 551 német és néhány száz tót. E megyében 22,529 gör. keleti hitfelekezettű van, s a sepsi és orbai járásban igen sok eloláhosodott és kath. vallásáról áttért székely embert találunk. Udvarhely megyében van 115,133 lakos, ezek közt 105 ezer székely és csak 3200 oláh. Ebben a megyében tehát az oláhság nem igen terjeszkedik. Hitfelekezettek szerint a róm. katolikusok és reformátusok majdnem egyenlő számban vannak, a gör. keleti vallásuak majdnem 5000 en, s a gör. katolikusok száma alig üti meg a 2000-et. E három székely megyében tehát az oláhok száma 36,200. Nem nagy szám ha vesszük 3—400 ezer más nyelvű lakossal szemben, de elég arra, hogy magukról életjelt adjanak s agitáljanak. A legtöbb székely ember beszéli az oláh nyelvet, de vajjon az oláhok többsége ért-e magyarul?

Téved t. választíró ur, hogy én a

gör. kath. vallású székelyeket üldözöm, avagy megtisztulni akarok tőlük. Sőt a gör. kath. vallást, mint ilyent azért tartom jobbnak a gör. keletinél, mivel hazánkban úgy a gör. kath. papok és hívei jobb magyarok voltak és lesznek, mint a keleti vallásai. Elég igazságtalanság, hogy a gör. katolikusoknak az autonómiát meg nem adják, míg a keletieknek van.

Választ író ur azzal végzi sorait, hogy „értsük meg egymást”. Hisz én rajtam ez nem mulik, de talán esperes uron se, ki hiszem, hogy jó magyar ember, talán székely is, de mit ér, ha az oláh népboldogító urak nem értenek meg minket s testvéri szeretetünket igen sokszor gyűlölettel honorálják. Nem félttem én hazámat, nem a szívós természetű székely népet s midőn replikámat befejezem, Kisfaludy Sándor szavait idézem:

„Áldj meg minket magyaroknak  
Hatalmas nagy Istene!  
Oltalmadban ne véthessen  
A magyarnak ellene;  
Sem kelet, sem nyugat mérge,  
Sem árulás belső férgé,  
Sem irigység ingere,  
Sem az önkény fegyvere.

Csikkarfalvi karefalvi  
Mártonffy Imre.

## KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszterium ügyvezetője Dr Szabó Emil okleveles középiskolai tanárt, a székelykereszturi áll. tanítóképzőhöz segédtanárnak nevezte ki.

— **Nyugalomba vonuló tanárok.** A helybeli m. kir. állami főreáliskolának most a tanév elején két érdemes tanára vonul állandó nyugdíjba. Ezek egyike Fankovich Gyula, a ki megrongált egészségi állapota miatt már a múlt év közepe tája óta nem tanít s szabadságolva volt. A másik Hann Károly, aki csak most kapott 2 hónapi szabadságot. Mindkét tanár a törvényes szolgálati idejét betöltötte, hogy milyen buzgalommal és eredménnyel, azt nem kell említenünk, az midnyájunk előtt ösmeretes, akik őket ösmerjük s aztán nem is időszerű erről szólni. Fankovich, tekintettel betegségére, már el is távozott városukból, egész csendben, csak legközelebbi környezetétől búcsúzva. Hann most, jövő hó 2-án szándékozik szintén eltávozni Kolozsvárra, oda hol ifjúsága javarészt töltötte. Hallomásunk szerint a tanári kar egy búcsu-estély rendezésével akar alkalmat adni tisztelőinek és jó barátainak, hogy egy kedélyes estét töltve vele, tőle elbúcsuzhatnak. Hannt az egész város ösmeri, hisszük, nagyon sokan fognak igyekezni ilyen uton is tőle elbúcsuzni s iránta érzett tiszteletüknek kifejezést adni. Részünkről azt kívánjuk, hogy volt tanítványainak hálás emléke, jó barátjainak szeretete kísérje oda, a hol jól megérdemelt nyugalomának otthonát berendez! Isten vezérelje és éltesse még soká. Fenti hírünkkel kapcsolatosan felemlítjük, hogy a kik a vacsorán esetleg részt venni hajtanának s véletlenségből aláírási ívvel még nem kerestettek volna meg, azok a főreáliskola igazgatóságánál előjegyeztethetik magukat e hó 27-ig.

A vacsora e hó 30-án este 8 órakor lesz a „Koronkai“-féle étteremben s egy teríték ára 4 korona.

— **Sándor Domokos** székelykereszturi tanítóképző intézeti tanár, harminchét és fél évi működés után saját kérelmére, jól megérdemelt nyugdíjba vonalt. Hosszas szolgálataért a vallás- és közoktatásügyi miniszterium ügyvezetője elismerését és köszönetét nyilvánította.

— **Unitárius istentisztelet.** Ma szept. 24-én d. e. 11 órakor kezdődőleg a vármegyeház nagytermében unitárius istentisztelet tartatik, mely alkalommal urvacsora-osztás is lesz.

— **Szépirodalmi matiné.** Mint értesülünk, városunk tollforgató embeinek körében az az eszme merült fel, hogy az ezidei fillérestélyek egyikének keretében fővárosi írók részvételével szépirodalmi matiné rendeztessék. A kivitel módzataival egy e célra alakulandó külön rendezőség fog foglalkozni. Chalupka Rezső, lapunk munkatársa, e napokban és e tárgyban személyesen érintkezik Budapesten Ábrányi Emil, Zempléni Árpád, Gara József és másokkal a fővárosi írók közül a részvétel dolgában.

— **Felejtethetlen jó szülőink** elhunytá alkalmából tanusított kegyeletteljes részvételükért ez uton is fogadják a két család barátai hálás köszönetünket. A Gergely és Frölich testvérek.

— **Első székely baromfitenyésztő egyesület.** Az első székely baromfitenyésztő egyesületnek október hó 3-án kedden d. u. 2 órakor a vármegyeház kistermében választmányi gyűlése lesz, melyre a választmány tagjait ez uton is meghívja az elnökség.

— **Az ifjúság köréből.** A róm. kath. főgimnázium önképzőkörre Kovács János tanár védnöksége mellett folyó hó 17-én tartotta meg alakuló gyűlését. Ez alkalommal közfelkiáltással az elnökséget Boga Alajos VIII. o. t. foglalta el, a főjegyzői tisztséget pedig Bardocz József VII. o. t. töltötte be. A többi tisztviselők választása részint titkos szavazás után, részint pedig egyhangulag történt. Alelnöknek Mánias Ferenc VIII. o., titkárrá Kolumbán Károly VIII. o., pénztárossá Balázi Imre VIII. o., könyvtárossá pedig Daróczy László VII. o., tanulót választották. Az „Ébredés“ szerkesztősége is megalkult. Főszerkesztő: Boga Alajos VIII. o., szerkesztők: Mánias Ferenc, Olajos Domokos és Kolumbán Károly VII. o. tanulók, alszerkesztők: Bardocz József, Csergő Tamás és Daróczy László VII. o. tanulók, segédszerkesztők: Jánossy Sándor VIII. o. és Trepera Béla VII. o. tanulók lettek. Az „Ébredés“ megírásánál az aljegyzői tisztséget Ávéd István és Fülöp János VII. o. tanulók töltötték be. Az önképzőkör a legelső gyűlését f. hó 24-én fogja megtartani.

— **„Szétszört virágok“** cím alatt november hó folyamán egy új verskötet hagyja el a sajtót, melyre vonatkozólag a következő felhívást vetjük: „Előfizetési felhívás. November hó folyamán, ha az előfizetésekből befolyó összeg fedezni fogja a nyomda költségeket, egy 200 oldalra terjedő verskötet fog megjelenni „Szétszört

virágok“ cím alatt, vidéki poeták verseiből. Mivel e vállalatban én is érdekelve vagyok, felkérem rokonaimat, ismerőseimet, s mindazokat, a kik lelkesednek egy oly eszme iránt, mely a költészetnek egy újabb diadalát célozza, hogy támogassák ügyünket előfizetéseikkel, hiszen ennek sikerétől függ, hogy feltámadjunk-e végre, vagy mint a kik érvényesülni nem tudnak, füzfapoeták-ként tovább szunyadozzunk az ismeretlenség homályában. Nem a dicsvágy vezérelt minket, midőn költeményeink színe-javát bokrétaiba füzni határoztuk, hanem a tennivágyás ösztöne, hogy szerény tehetségünkhöz mérten használjunk hazánk irodalmának; de e mellett egy könyvet akarunk közönségünknek kezébe adni, mely némileg kedvezőre bilentse azt a benyomást, a mit a fiatal poeták iránt táplálnak, s a mit a sok, hogy ugymondjam burjánként termő irodalmi kontárművek keltettek fel lelkében. Én hiszem, hogy felhívásom nem lesz a pusztában elhangzó kiáltás, hanem érző, áldozatkész szívekre fog találni. Mely reményemben maradtam a közönség jóindulatu pártfogását kérve hazafias üdvözléssel: B. Bagossy Kálmán, joghallgató. A kötet előfizetési ára 2 K. Előfizetéseket a „Székely-Udvarhely“ kiadóhivatala is elfogad f. hó 28 ikáig.

— **Iparosaink figyelmébe.** A helybeli állami ipari szakiskolában folyó évi október hó 4-ével az ipari számvetés, könyvvitel és üzleti levelezés gyakorlati elsajátítása céljából 6 óra terjedő, ingyenes tanfolyam szerveztetik. Az előadások szerdán és pénteken a szakiskola elméleti termében este 8—9 óráig tartanak meg. A tanfolyam hallgatói látogatási bizonyítványt nyernek. Reméljük, hogy a korról haladni kívánó iparos mestereink és segédeink nem mulasztják el a kedvező alkalmat, e téren is gyarapítani, ki egészíteni ismereteiket. Jelentkezhetni a szakiskola igazgatóságánál, vagy a tanfolyam vezetőjénél: Spalner József tanárnál (lakik: Árpád-utca 33. szám.)

— **Székelység** címet vett fel a Csikszzerda című hetilap és politikai jellegű öltött Dr Nagy Béni ügyvéd tulajdonában és felelős szerkesztése mellett. Hazafias célja és kötelessége az, a miért lapunk is küzd — a personál uniójig terjedő függetlensége hazánkban. Szív-sen köszöntjük az új harcost s csupán annyi a megjegyzésünk, hogy hasonló című lapról, mintha hallottunk volna már — Marosvásárhelyről.

— **Egy lapnak szenzációs ujtása.** Az utóbbi időben nagy világlapok mind inkább meghonosították azt az ujtást, hogy az eseményeket történetük pillanatában fényképekben megörökítik és olvasóinknak bemutatják. Ezen világlapokkal a Magyar Hirlap, független politikai napilap nemcsak lépést tartott, de sőt messze felülmuta őket, amennyiben nap-nap után remek fényképekben mutatja be a napi eseményeket és azok szereplőit és egyébként is folyton eleven, friss és bő tartalommal jelenik meg. A „Magyar Hirlap“ Budapesten este jelenik meg és kora reggel odaérkezik minden vidéki városba. Előfizetési ára havonként 2 korona 40 fillér, negyedévenként 7 korona. Ezen előfizetési árért az előfizetők hához szállítva kapják a lapot, ezen felül havonként egy kötet elsőrangú írótól származó regényt és karácsonyra egy pazar kiállítású díszalbumot ad ingyen a lapkiadó. Mutat-

ványszámot bárkinek küld, ha ebbeli kívánságát a kiadóhivatallal, Budapest V., Honvéd-utca 10 szám tudatja. Előfizetéseket elfogad Betegh Pál és Társa könyvnyomdája, könyv- és papirkereskedése Székelyudvarhelyt.

— **Vasuti megállóhely Kiszgalambfalván.** A magyar királyi államvasutak kolozsvári üzletvezetősége 22272—1905. III szám alatt a következő hirdetményt bocsátotta ki: Értésítjük a n. é. közönséget, hogy a Héjjasfalva—székelyudvarhelyi vonal 7. sz. őrháznál Kiszgalambfalva elnevezéssel 1905. évi szeptember hó 15-én egy új feltételes megállóhely helyeztetik forgalomba, melynél a közlekedő személyszállító vonatok feltételesen a következő időpontokban állanak meg:

a 7611 sz. vonat délelőtt 8 órakor.  
a 7612 „ „ éjjel 5 ó. 11 p.  
a 7615 „ „ délután 4 ó. 5 p.  
a 7614 „ „ délután 12 ó. 25 p.

A megállóhely díjszabási vonalszakasz beosztása következő: Boldogasszonyfalva, Székelykeresztur, Bethfalva, Nagyalambfalva és Böngöz I-ső szomszédos forgalom, Újszékely és Bikafalva II-ik szomszédos forgalom, Héjjasfalva és Székelyudvarhely III-ik szomszédos forgalom. Menetjeggyel a megállóhely nem lesz ellátva, azt a vonatvezető szolgáltatja ki a kalauznál való jelentkezés alapján. Kolozsvár, 1905. szept. 11. Az üzletvezetőség.

— **A tanító urak figyelmébe.** Utasítás a községi iskolaszékek, valamint a községi elemi népiskolák tanítói, illetve igazgató-tanítói részére. Ára 1 K 20 f. Tanterv és Utasítás az elemi népiskola számára. Ára 3 K 50 f. Kapható és megrendelhető Betegh Pál és Tsa könyv- és tanszerkereskedésében Székelyudvarhelyt.

— **Az újságolvasó közönség figyelmébe.** Az október 1-én kezdődő új évnegyed alkalmából bármilyen belföldi hirlapra, folyóiratra előfizetéseket elfogad Betegh Pál és Társa könyvkereskedése Székelyudvarhelyt. Hirlapelőfizető irodánkat különösen ajánljuk egyletek, társaskörök, kávécsok és vendéglősök részére, kik több lap megrendelésénél a megrendeléssel járó idővesztéséget, utalványt és bélyegyet megtakaríthatják, ha a megrendelést velünk intéztetik el. Megrendeléseket egyes lapokra is minden díj felszámítása nélkül elfogadunk.

## 48 Magyar Vers.

Írta: Rudnyánszky Gyula.

Kiadta: Győző Andor könyvkereskedése Budapesten. Kapható: *Betegh Pál és Társa* könyv- és papírárukereskedésében Székelyudvarhelyt. Ezt az igaz magyar lelkesedéstől áthatott, csekély 60 fillérért megszerzhető verskötetet ajánljuk a hazafias székely népnek, mint a magyar nemzet imádságos könyvét e válságos időben. Csendüljön fel belőle a székely szívhez szóló nóta s ezzel is erősítsük lelkünkben a hazaszeretetet tüzet, melyre most oly nagy szükség van.

### A hazafias közönséghez!

A több, mint tíz év óta fennálló „Székely Udvarhely“ függetlenségi és 48-as Kossuth párti politikai újság főszerkesztői: Dr Gyarmathy Dezső földbirtokos, Dr Himléder Fels Ernő és Dr Kállay Tamás orsz. képviselők, Dr Pál Ernő és Dr Viola Sándor ügyvédek, főmunkatársa: *Fülel Sz. Lajos* jeles székely író, politikai felelős szerkesztője: Dr Himléder Fels Ákos, társ-szerkesztője: *Betegh Pál*

laptulajdonos. Ezekon kívül pedig időnkint és alkalomszerűen országos nevű embereink is felkeresik e lapot dolgozataikkal.

Szekely anyavárosunk és vármegyénk *egyedüli tiszta 48-as függetlenségi* hírlapja a „Szekely-Udvarhely”, amely most kétszeres előnyt nyújt előfizetőinek. Politikai tekintetben megbízható, törhetetlen hazafiságtól sugallt őszinteséggel tájékoztatja olvasóit a minket közlelő érdeklő dolgokról. Kibővült tartalmából pedig okulást nyer a Székelyföld sorsa iránt érdeklődő minden hazafi. Ily nagy előnyök mellett a kiadóhivatal még sem emelte az előfizetési árakat, hanem jövőre is *marad a régi olcsó* díjszabás: negyedévre 2 K 50 fillér, községeknek, papoknak, gazdasági és baromfityénésztő egyleti tagoknak, gazdaköröknek, községi előjáróknak 2 K, tanítóknak, községi és körjegyzőknek 1 K 75 fillér. Ha tehát olcsó, az összes szekelyföldi érdekeket felkaroló ujságot ohajt olvasni valaki, fizessen elő a „Szekely-Udvarhely”-re.

Szekely testvérek! Neveljük, támogassuk a magunk sajtóját, a mely kizárólag érettségünk működik s a mi véleményünknek kíván érvényt szerezni minden téren. Ne kapkodjunk a füt-fát igéző idegenből jött sajtó termékek után, mert azok szerzői a mi viszonyainkat nem ismerik, életszükségletünket nem tudják s így közvetlen hasznunkra sem lehetnek. Pártoljuk a „Szekely-Udvarhely”-t, mert annak zászlójára Kossuth Lajos nagy hazánkfia dicső eszméi: a szabadság, egyenlőség és testvériség hármass jellegéje tisztán, hamisítás nélkül van felírva. Csakis ez által boldogul a hon és virul új életre a haza, melynek üdvéért mi zászlót bontottunk!

Sorakozzatok zászlónk alá!

Hazafias tisztelettel

a „Szekely-Udvarhely”  
szerkesztősége és kiadóhivatala.

## TANÜGY.

**Tanítói gyűlés.** Az Udvarhely-megyei Tanító-egylet szekelykereszturi fiókköre folyó év október hó 11-én, Siklódon d. e. 10 órakor kezdődőleg rendes gyűlést tart, melyre a tagokat és tanügy iránt érdeklődőket tisztelettel meghívom. Tárgyai lesznek: 1. Elnöki megnyitó. 2. Mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. 3. Helybeli tanító tanít. 4. Földrajz anyagának ismertetése Szász Ferenc által. 5. Felolvas Száva Mihály. 6. Az új tantervet ismerteti Botos Imre. 7. Szaval Marosi Mátyás. 8. Jelentések, indítványok. 9. Pénztáros választása. Alsósímenfal-

ván, 1905. szeptember 20. Szász Ferenc, fiókköri elnök.

— **Meghívó.** Az Udvarhelymegyei Tanító-egylet közp. választmánya f. évi szeptember 27-én Székelykeresztúron, d. e. 9 órakor kezdődőleg az állami elemi iskola helyiségében rendes gyűlést tart, melyre a választmány tagjait ezuttal is tisztelettel meghívom. Alsósímenfalván, 1905. szeptember 20. Szász Ferenc, egyleti elnök.

## IRODALOM.

**Telefontarifa.** Az utóbbi évtizedek közgazdasági és kulturális föllendülése a telefon fejlődésére is kedvező befolyást gyakorolt. A telefonigazgatás a helyi viszonyokhoz és a közönség igényeinek alkalmazkodva, évről-évre új meg új területeket von be az országos telefon-hálózatba s ezzel új utakat nyit meg és új összeköttetéseket teremt ott is, ahol a közvetlen forgalmat eddig sajnosan nélkülözték.

A telefon ilyenformán nemcsak a nagyobb városok, hanem a kisebb községek részére is hozzáférhetővé válik, s ma már nemcsak a vagyonosabb osztály, hanem a lakosság zöme is könnyű szerrel megszerezheti és teljes mértékben kihasználhatja amaz előnyöket, a melyeket a közvetlen szóbeli érintkezésnek a gyakorlati életben annyira bevált ez az eszköze nyújt.

Ily körülmények között, a távbeszélők mostani beosztása és egymástól annyira elütő díjszabása mellett, a telefon használatára utalt közönség immár égető szükségét érezte olyan megbízható kézikönyvnek, a melyben az általános tudnivalókon és az egyes viszonylatokra megállapított díjtételeken kívül megvan minden, a mire a különféle elnevezési és más-más rendeltetési (városi, környékbeli, törvényhatósági, táviratközvetítő és interurban) telefon-összeköttetések használata közben lépten-nyomon szüksége van mindenkinek, a ki telefont bérel, vagy egyáltalában telefonálni akar.

Erre való tekintettel az érdeklődők figyelmébe ajánljuk Salamon Istvánnak, a kereskedelemügyi miniszteriumba beosztott posta-és táviró főtitkárnak, a közhasználatra szánt állami telefonokról *Telefonkönyv* címmel közrebozsátott tartalmas művét, mely szakszerű utmutatással szolgál mindarra, a mit tudni és követni kell annak, a ki az állami telefonhoz előfizetőként csatlakozik, avagy a telefont valamelyik nyilvános állomásról kívánja használni. A nagy gonddal és a legújabb keletű rendelkezések felhasználásával készült utmutató részletes fölvilágosítást nyújt a belföldi és külföldi viszonylatokra megszabott tarifákon és forgalmi körökön kívül a telefon-berendezések fölállításához kötött előfeltételekre, valamint a vonalépítéssel és vezetékek-fentartással járó költségekre nézve is, a kik telefon felállítását tervezik. Megrendelhető 2 koronáért a Budapesti Hírlap könyvkiadóhivatalában, valamint Betegh Pál és Társa könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt.

## KÖZGAZDASÁG.

Az udvarhelyvárm. gazdasági egyesülettől.  
259—905. szám.

**Értesítés.** A XII. hadtest parancsnokságától 6831 M. A. sz. a. nyert értesítés szerint a kisorsolt kincstári

lovak október hó 9-én ez évben a nagyszabeni erdélyi szász gazdasági egyesület részére lettek átengedve, miről a gazdasági egyesülethez is lovakért folyamodók ez uton is értesítettek.

Szekelyudvarhely, 1905 szept. 20.

Az elnökség.

**A rétek és legelők trágyázása.** Hogy a trágya hogyan hat a rétre és legelőre, Falke tudor, németországi tanár a következő eredményeket érte el kísérleteivel. A réteket és legelőket okszerű trágyázással bőtermővé tehetjük. Ezen trágyázás foszforkáli és nitrogéntrágyával történik, mert a kálfoszfat trágyázás csak a nitrogéntrágyázás mellett jut érvényre. A nitrogént a rétekre és legelőkre vihetjük chilisalétróm alakjában, de trágyalével is. A legelőre hektáronként 15—20 kg. nitrogént kell juttatni. A műtrágyázás költségeit megtéríti a termésmöbbllet. Ha trágya levét alkalmazunk, kívánatos lesz kálitrágyát is alkalmazni. Legelőn a kálitrágya ép úgy nem nélkülözhető, mint a foszfortrágya, de mindig kísérlet alapján kell megállapítani az adandó mennyiséget. Ha kálfoszfatrágyán kívül salétrómot is adunk, nemhogy csak nem hanyatlik a fü tápláló értéke, hanem az évről-évre növekszik. A rét nitrogénszükséglete nagyobb, mint a legelőé. A rét meszezése jobban kifizeti magát, mint a legelőé. Első éveiben a fiatal rét egyenlő trágyázás mellett is mindig több termést ad, mint a legelő. Száraz években ellenben már ilyenkor is a legtöbb takarmányt nyújt, mint a rét.

**Szöszös bükköny.** A korai tavaszi takarmánynövények között foglal helyet a szöszös bükköny, mely tulajdonképen egy őszi keverék és pedig a szöszös bükkönynek és a rozsnak keveréke. A szöszös bükkönynek, mint takarmány-növénynek olyan előnyei vannak, melyek termelését ajánlatossá teszik. A szöszös bükköny az edzettebb növények közé tartozik és úgy a hideg hótalán telet, a kedvezőtlen kityavasodást minden baj nélkül kiállja. Ezen kívül igénytelenebb növény is a szöszös bükköny és így gyengébb talajon is biztosan terem. A szöszös

bükköny ezenkívül tavasszal még gyorsan is fejlődik és április közepe táján már takarmányozható. Rendesen kalászos után vetik. Cél-szerű lesz a tarlóhántáson kívül vetőszántást is alkalmazni, szuperfoszfátnak és gyengébb homoktalajon a 40 százalékos kálitrágyának az alkalmazása célszerű. A vetés ideje szeptember eleje. Katasztrális holdankénti vetőmag mennyiség 70 kg. körül váltakozik. Vetni őszi rozsszal szokták olyan módon, hogy 100 kg. magból 60 kg. esik rozsra 40 kg. pedig szöszös bükkönyre. Ápolásban részesíteni nem igen szokták. Teljes kifejlődését május hónapban éri el, de eddig várni nem tanácsos, mert elfásul a rozszára és megszőszösödik a bükköny levele. Ha későn vágják, az állatok nem eszik, sőt van rá eset, hogy egyáltalában meg nem eszik. Rendes időben vágva azonban az állatok szívesen eszik. A szöszös bükköny különösen a homoktalajok növénye.

Politikai felelős szerkesztő:

Dr Hinléder Fels Ákos.

Társ-szerkesztő és laptulajdonos

Betegh Pál

Kiadja: Betegh Pál és Társa ujságkiadó intézete.

Állandó, észszerű és ügyes reklámozás minden gyári, kereskedelmi, ipari vállalatnak, üzletnek a lelke, rugója, az éltető eleme.

Hogyan, hol és mikor hirdethető a legsikeresebben, legjobban és legolcsóbban, megtudható az

## Általános Tudósító

hirdetési osztályánál,

tulajdonos LEOPOLD GYULA szerkesztő

BUDAPEST, VII., Erzsébet-körút 54. sz.

ahol kiváló szakértelemmel, odaadó lelkiismeretességgel, pontossággal és olcsón eszközölnek hirdetések és reklámokat az összes budapesti, vidéki és külföldi lapokban és naptárakban.

**Azonnal kiadó lakások és botthelyiségek** a Batthyányi-tér 6. szám alatt három lakás, két botthelyiség mellékhelyiségekkel; Kossuth-utca 11. sz. alatt a Gergely-féle lakás mellékhelyiségekkel. Értekezhetni a tulajdonosoknál, a Gergely és Frölich testvéreknél.

**HÁZELADÁS.** A várutca-ban a 15. számú ház, melyben 3 szoba és 1 konyha van, szabad kézből 7000 koronáért azonnal eladó. Értekezhetni ifj. Bodroghy Györgyné tulajdonosnál (Sósfürdő). 236 3—1

## KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

Versenyt kizáró olcsó árban elfogad és szakszerű, izléses kivitelben készít el mindennemű

nyomtatványt és könyvkötői munkát

Költségvetés ingyen és bérmentve!

Egyleteknek és könyvtáraknak különösen mérsékelt árszabás! Egyházi, iskolai, szolgabiroi, községi, körjegyzői, ügyvédi, végrehajtói nyomtatványok áruháza

A Székelyföld legnagyobb és legolcsóbb nyomtatvány-raktára.

## BETEGH PÁL ÉS TÁRSA

## KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS PAPIRKERESKEDÉS

Folyóiratok, hírlapok, irodalmi művek eredeti áron, költségfel-számítás nélkül megrendelhetők.

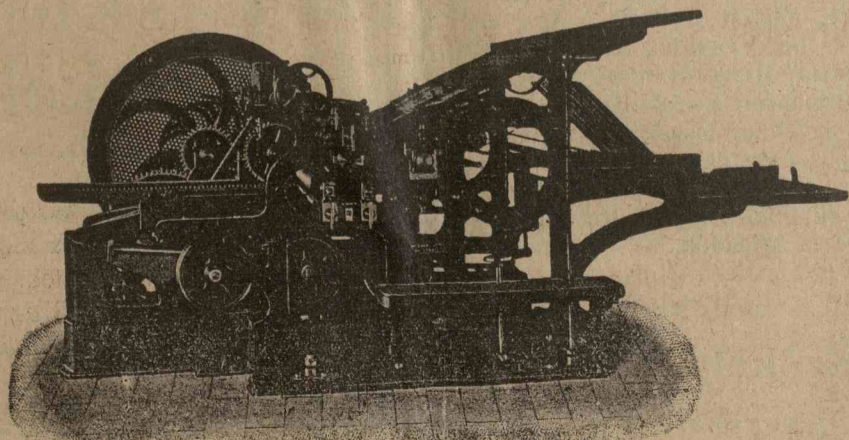
Zeneművek papir-, író- és rajszerek

nagy választékban és olcsó árban!

Teljes könyvtár- és irodaberen-dezések mérsékelt árak mellett. Szakszerű, kifogástalan kivitel!

SZEKELY-UDVARHELY

legelterjedtebb függetlenségi lap szerkesztősége és kiadóhivatala.



*Betegh Pál*  
szerkesztő

